

Philippe
Claudel

Šuns
archipelagas

*Šiame romane virtuoziskai
žongliruojama realybe ir vaizduote.*

Olivia de Lamberterie

baltos lankos

Philippe Claudel

Šuns
archipelagas

romanas

Iš prancūzų kalbos vertė Jonė Ramunytė

baltos lankos

I

Jūs geidžiate aukso ir barstote pelenus.

Jūs suteršiate grožį, sutepate nekaltybę.

Visur paskui save paliekate didžiulius purvo srautus. Neapykanta – jūsų penas, abejingumas – jūsų kompasas. Jūs sukurti miego, visad apsnūdę, net kai manotės esą budrūs. Jūs – snaudžiančios epochos vaisius. Jūsų sambrūzdis vienadienis, jūs – paskubom išsiritę drugeliai, nuo dienos šviesos beregint virtę plėnimis. Jūsų rankos lipdo gyvenimą iš sauso ir bespalvio molio. Jus graužia jūsų vienatvė. Jus peni jūsų egoizmas. Jūs atsukat nugarą savo broliams ir prarandate sielą. Užmarštis – jūsų prigimties raugas.

Kaip ateities amžiai įvertins jūsų laikus?

Istorija, kurią tuojau perskaitysime, tokia pat reali, kiek galite būti ir jūs. Jinai vyksta čia – lygiai taip pat būtų galėjusi įvykti ir ten. Pernelyg paprasta būtų manyti, kad ji įvyko kitur. Joje veikiančių žmonių vardai nėra svarbūs. Galėtume juos pakeisti. Jų vietoje įrašyti jūsų vardus. Jūs tokie panašūs, nudrėbti iš to paties amžino molio.

Neabejoju, kad anksčiau ar vėliau jūs pateiksite pagrįstą klausimą: ar jis buvo liudytojas to, ką mums pasakoja?

Atsakau: taip, aš buvau liudytojas. Kaip ir jūs, – bet jūs nepa- norote to matyti. Jūs niekad nenorite matyti. Aš – tas, kuris jums tai primena. Aš – ramybės drumstėjas. Tas, pro kurio akis niekas nepraslysta. Aš viską matau. Viską žinau. Bet aš esu niekas ir noriu toks būti. Nei vyras, nei moteris. Tiesiog balsas. Išdėstysiu jums šią istoriją, pats likdamas šešėlyje.

Įvykiai, apie kuriuos papasakosiu, nutiko vakar. Prieš keletą dienų. Prieš metus ar dvejus. Ne anksčiau. Rašau „vakar“, tačiau man atrodo, kad turėčiau sakyti „šiandien“. Žmonės nemėgsta vakar. Žmonės gyvena dabar ir svajoja apie rytoj.

Ta istorija vyksta saloje. Paprastoje saloje. Nei didelėje, nei gražioje. Beveik nenutolusioje nuo šalies, kuriai priklaus- so, bet ši ją pamiršo, ir netoli kito žemyno, ne to, kuriam priklauso, bet tas jos nežino.

Šuns archipelago sala.

Kai žiūri į tą archipelagą žemėlapiuose, iš pradžių nepa- stebi jokio Šuns. Jis slepiasi. Vaikams sunku jį įžiūrėti. Moky- toją, jau pravardžiuojamą Sene, džiugino jų pastangos, o pas- kui – jų nuostaba, kai savo lazdelės galu ji apveddavo snukio kontūrus. Ir netikėtai išnirdavo Šuo. Tai juos išgąsdindavo. Tarytum tos būtybės, kurių tikrosios prigimties nenutuoki ir imi su jomis bendrauti, o jos vieną dieną kimba tau į gerklę.

Šuo čia, nupaišytas ant plono popieriaus. Pražiotas snukis, iššieptos iltys. Taikosi suplėšyt į gabalus ilgą, blyškią beribę mėlynę, nusėtą skaičiais, žyminčiais gylį, ir strėliukė- mis, rodančiomis sroves. Jo žandikauliai – dvi lenktos salos, liežuvis – taip pat sala, ir dantys – kai kurie nusmailėję, kiti

masyvūs, kvadratiniai, dar kiti aštrūs ir liauni kaip durklai. Taigi dantys – salos. O ta, kurioje vyksta ši istorija – vienintelė gyvenama sala pačiame apatinio žandikaulio gale. Pačiam pakrašty didžiulio mėlyno grobio, nežinančio, kad į jį kėsina masi.

Gyvenimas saloje radosi iš kūpsančio virš salos ugnikalnio, tūkstantmečiais riaugčiojusio lavą ir derlingą šlaką. Jį vadina *Bro*. Pavadinimas skamba barbariškai. Kadaise, kai sala dar skardėjo nuo vaikų šūksnių ir juoko, jis kėlė baimę mažyliams. Nuo to laiko, po savo paskutinio šėlo priepuolio, *Bro* atrajoja. Jo krateris dažniausiai skendi rūkų pataluose. Jis nugrimzdęs į amžiną pogulio miegą. Ir tik kartkartėm – viena kita atrūga. Duslus dundesys. Miegančiojo traukuliai, jį perbėga drebulys, ir jis vėl užmiega.

Kita Šuns skeleto dalis – daugybė mažų salelių, dauguma jų mažulytės kaip duonos trupinėliai, palikti ant staltiesės po valgio. Jos negyvenamos. Ir, priešingai, ta, apie kurią kalbėsime, pasižymi žmonių kraujo pulsavimu. Jinai kaip pasaulio kraštas, įkritęs į žydrynę. Matyt, pradžia jai davė finikiečių laikais įsikūrę žvejai, palikuonys piratų ir vagių, kurie čia užklydo, plaukiodami pakrantėmis ar ieškodami priebėgos suskaičiuot savo grobiui.

Saloje veši vynuogynai, alyvmedžių plantacijos, kaparių sodai. Kiekvienas apdirbtas akras liudija protėvių, kantriai išplėšusių jį iš vulkano, atkaklumą. Čia žmogus arba valstietis, arba žvejys. Kito pasirinkimo nėra. Dažnai jaunimas nenori nei vieno, nei kito. Jie išvyksta. O išvykę jau niekad negrįžta. Taip jau yra nuo neatmenamų laikų.

Šuo spjaudo negailestingus metų laikus. Vasara išdžiovina žmones ir žemės terasas. Žiema juos sustingdo. Vėjas smarkus, o lietus šaltas. Ištisi mėnesiai žvarbios apatijos. Jų namai apkeliavo visą pasaulį. Fotografijose. Žurnaluose. Architektai, etnologai, istorikai, jų neatsiklausę, priskyrė juos žmonijos paveldui. Tai juos prajuokino, o paskui papiktino. Jie negali jų nei nugriauti, nei perstatyt.

Tie, kurie čia negyvena, jiems pavydi. Kvailiai. Pastatyti iš prastai užglaistyto lavos akmens, jie panašūs į nedailias kažkokios nykštukų genties pirkias. Tie namai savo gyventojams atšiaurūs. Nepatogūs. Tamsūs ir grublėti. Juose arba dūsti, arba žvarbsti. Jie žmones apjuosia ir slegia. Kol galop tampi panašus į juos.

Salos vynas – raudonas, sunkus ir saldus, pagamintas iš vynuogių rūšies, kuri auga tik čia, – *miurulos*. Jos uogos panašios į šarkos akis: mažos, juodos, blizgančios, be matinės luobelės. Nuskintos apie rugsėjo vidurį vynuogės išdėliojamos ant vynuogynų ir kaparių sodų sienučių ir uždengiamos nuo paukščių plonais tinklais. Čia jos džiūsta dvi savaites, paskui išspaudžiamos; vėliau sultys paliekamos rūgti siaurų ilgų rūšių, išraustų *Bro* šlaituose, prietemoje.

Vėliau vynas supilstomas į butelius; jis įgauna jaučio kraujo spalvą. Nepraleidžia šviesos. Jis – tamsos ir žemės iščių sūnus. Dievų vynas. Kai suvilgai juo lūpas, burnoje pajunti saulę ir medų, kurie nuteka gerkle, bet taip pat be-dugnę išvirkščios pasaulio pusės pragarmę. Seniai paprastai sako, kad jį gerdami vienu metu žinda Afroditės ir Hado krūtį.

II

Viskas prasidėjo vieną rugsėjo pirmadienio rytą paplūdimyje. Vadina jį paplūdimiu, nes geriau nesugalvoja, nors niekas čia nesimaudo dėl povandeninių uolų ir srovių, ir nesidegina, nes jį dengia vulkaninis žvyras, grublėtas ir žeidžiantis.

Tad kas dieną čia vaikštinėjo Senė. Senė – buvusi mokytoja. Visi saliečiai yra atsėdėję jos klasėse. Jai buvo pažįstamos visos šeimos. Čia ji gimė ir čia mirs. Niekas niekada nematė jos šypsantis. Neįsivaizdavo, kiek jai metų. Ko gero, apie aštuoniasdešimt. Prieš penketą metų nenorom turėjo palikti mokyklą. Tokiu metu, pirmosiom šviesiom valandom, ji kas rytą vaikštinėja su savo šuniu – mišrūnu liūdnomis akimis, kuris nieko taip nemėgsta, kaip vaikyti šuvėdras.

Paplūdimyje ji visad būdavo viena. Nė už ką pasaulyje ir jokių oru nebūtų atsisakiusi pasivaikščiojimo jūros pakrante toje dykoje, tarytum išplėštoje iš kokios šiaurės šalies, Skandinavijos ar Islandijos, vietoje, nusviestoje čionai tarsi tam, kad skaudintų sielą.

Tą dieną šuo laigė aplink ją kaip visada. Strykčiojo aukštytyn prie didelių paukščių, kurie ją erzino. Kaupėsi lietus. Dar

smulkus, lengvutis ir šaltas, o jūra rideno piktas bangas, nedidukes, bet sutelktas, ir jos nešvariom putom dužo į žvyra.

Ūmai šuo stabtelėjo, sulojo ir pašėlusiu greičiu nuskuodė tolyn, už kokių penkiasdešimties metrų, prie trijų pailgų pavidalų, kuriuos bangos buvo išmetusios į krantą, bet dar po truputį kilsnojo, lyg nesiryždamos su jais skirtis. Šuo juos apuostė, atsisuko į Senę ir ilgai, pratisai sustaugė.

Tą pat akimirką pavidalus ant žvyro pastebėjo ir du vyrai: Amerika, viengungis, šioks toks vyndarys, šioks toks juodadarbis, retskyiais užsukantis pasidairyti, ką čionai išplukdė srovė: bidonų, iškritusių per bortą, lentgalių, tinklų, virvių, plūduriuojančių medgalių. Keistus pavidalus jis pastebėjo iš tolo. Išlipęs iš savo vežimaičio, paplekšnojo asilui per šoną, liepė jam nejudėti, likti čia, ant kelio. Ir dar Spadonas – jį taip vadino, nes, nors ir nelabai gudrus, jis turbūt vienas geriausių kardžuvių žvejų saloje, nusimanantis apie didžiosios žuvies-kardo įpročius, gelmes, kur ji gyvena, jos nuotaikas ir ciklus, nuspėjantis jos kelius ir klastas.*

Tądien laivai neišplaukė į jūrą. Pernelyg subjuręs buvo oras. Spadonas dirbo Merui, stambiausiam salos žvejybos šeimininkui. Jis turėjo tris motorlaivius ir įrengtą šaltąją kambarį savo ir dešimties kitų žvejybos šefų žuvims – šie buvo pernelyg neturtingi, kad turėtų savo patalpas.

Prieš dvi dienas, kai visi buvo išplaukę į jūrą, vėjo gūsis nunešė tris plūdurus, prie kurių buvo prikabintos varžos langustams ir kuriuos Spadonas buvo pastatęs atviroje

* *Espadon* – kardžuvė (pranc.).

jūroje savo daliai; Merui leidus buvo pasiskolinęs laivelį visai dienai ir nakčiai.

Šį pirmadienio rytą jis atėjo į paplūdimį pasidairyti, ar srovė jų dar neišplovė. Jo dėmesį patraukė pratisas šuns kauksmas. Jis žingsniavo atokiau nuo Senės, kuri jo neišgirdo. Staiga pamatė, kaip ji paspartina žingsnį, klupteli ant akmenėlių, vos nepargriuvusi vėl atsitiesia. Pajuto, kad kažkas vyksta. Pastebėjo Ameriką, ką tik išlipusį iš vežimo ir taip pat skubantį prie šuns.

Visi trys – Senė, Spadonas ir Amerika – vienu metu pasiekė permirkusius, bangų vasnojamus pavidalus. Šuo pažvelgė į šeimininkę, dar kartą suinkštė ir apuostė tai, ką išmetė jūra: tris juodaodžių vyrų kūnus tik su marškinėliais ir džinsais, basus; rodėsi, kad jie miega, veidu įsikniaubę į žvyrą.

Senė prabilo pirmoji:

– Ko laukiate? Ištraukit juos!

Abu vyrai susižvalgė ir padarė, ką liepiami. Jie nelabai išmanė, kaip čia nutverti lavonus. Galop čiupo juos už pažastų, atbulomis ištraukė ir suguldė šalimais ant tamsių akmenėlių.

– Jų negalima taip palikti! Atverskite juos.

Jie vėl sudvejojo, bet galop pavertė kūnus ant šono, ir staiga pasirodė mirusiųjų veidai.

Jiems nebuvo nė dvidešimties. Vokai užmerkti. Rodės, jie kietai miega, ir tas miegas buvo iškreipęs jų lūpas ir išmarginęs odą didelėm violetinėm dėmėm, o jų veidai atrodė nutolę ir, regis, priekaištingi.

Senė, Amerika ir Spadonas lyg susitarę persižegnojo. Šuo sulojo. Tris kartus. Vėl pasigirdo Senės balsas:

– Turi vežime brezentą, Amerika?

Amerika linktelėjo. Ir nutolo.

– O tu, Spadonai, eik įspėti Mero. Niekam kitam nesa-
kyk. Grįžk su juo. Ir negaišuok.

Spadonas nesiginčijo, nubėgo tekinom. Mirtis visada jį baugino. Šniokštė jūra, naktį vėjas nugairino salą, ir tai bu-
vo justi iki pat namų, nes savo sūrias seiles jis taškė po du-
rim, žėrė į plyšius tarp akmenų ir į kaminus. Beje, visi blo-
gai miegojo, be paliovos vartėsi lovoje, kėlėsi nusišlapinti ar
išgerti stiklinės vandens.

Senė ir šuo pasiliko prie kūnų. Tarsi koks pamokantis
paveikslas muziejuje, nors kyla klausimas, ką nori pasakyti:
bekraštė jūra, trys jaunų juodaodžių kūnai, sena moteris ir
šuo iš šonų. Aiškiai jauti, kad tai, matyt, kažką reiškia, bet
negalėtum nuspėti, ką.

Amerika grįžo su mėlynu plastikiniu apdangalu.

– Pridenk juos, – paliepė Senė.

Kūnai dingo po sintetinė drobulė. Jos kraštus Amerika
prislėgė dideliais akmenimis, kad nenuneštų vėjas, bet tas
vis tiek taikėsi įsmukti pro apačią: šaiži suglamžytos circo
palapinės muzika.

– Kaip manote, iš kur jie, mokytoja?

Nepaisant keturių dešimčių metų, storų vyriškų pirš-
tų, veido, supleišėjusio kaip senas muilo gabalas, Ameriką
vėl apšėdo nerimas ir grįžo vaikiškas balsas. Jis prisidėgė ci-
garečių.

– O tu kaip manai? – šiurkščiai atrėmė Senė.

Amerika gūžtelėjo pečiais, užsitraukė laukdamas, kad ji suformuluotų tiesą, kurios jis neišdrįso ištarti. Bet kadangi Senė tylėjo, jis murmtelėjo kaip mokinys, ne per daug tikras savo atsakymu, kryptelėdamas smakru į blankius tolius pietuose:

– Iš ten?..

– Aišku, kad iš ten! Juk nenukrito iš dangaus! Tu niekada nebuvai labai gudrus, bet, kaip visi, žiūri televizorių, ką?